

Токарєва К.В.

*головний судовий експерт,
Кіровоградський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України
в Кіровоградській області*

ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В БЮДЖЕТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Останні роки засвідчили тенденцію до зменшення загальних обсягів втрат бюджетних ресурсів, що є результатом посилення державного регулювання у сфері бюджетних відносин, зокрема, заборона проведення не грошових форм розрахунків, переведення на казначейське обслуговування видатків державного бюджету, посилення державного фінансового контролю. Але рівень правопорушень бюджетній сфері продовжує залишатися значним, основними причинами правопорушень залишаються: неефективне управління бюджетними коштами на різних рівнях бюджетного процесу; нераціональне використання майна держави та бюджетних установ і організацій; низька ефективність попереднього та поточного контролю за упередженням бюджетних порушень; недосконале нормативно-правове забезпечення.

До бюджетного законодавства України входять такі нормативно-правові акти: Конституція України, Бюджетний кодекс України; Закон про державний бюджет України; нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади; рішення органів місцевих державних адміністрацій, органів державного самоврядування.

Засади бюджетної системи держави, її структуру, принципи, правові засади функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства визначає Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 року (далі по тексту БК України) [2].

Бюджетна система України є сукупністю державного бюджету та місцевих бюджетів. Під бюджетом розуміється план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій,

які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Державний бюджет виконується за розписом, який затверджується Мінфіном відповідно до бюджетних призначень. Міністр фінансів України протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису державного бюджету України встановленим бюджетним призначенням (ч. 1 ст. 48 БК України) [2].

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228, із змінами та доповненнями, затверджено Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог щодо використання кошторисів бюджетних установ, згідно з яким усіма бюджетними установами складаються кошториси, які є основним плановим документом, що надає бюджетній уставній повноваження щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень. Бюджетне призначення є повноваженням, що надане головному розпоряднику бюджетних коштів Законом про Державний бюджет України або рішення про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування [4].

Кошторис має дві складові:

1) *загальний фонд*, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією на виконання бюджетною установою основних функцій;

2) *спеціальний фонд*, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій.

План асигнувань із загального фонду установи – це помісячний розподіл асигнувань, затверджених у кошторисі для загального фонду, за скороченою формою економічної класифікації. Він регламентує взяття установою зобов'язань протягом року. Бюджетне асигнування – це повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до

бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету.

Ст. 116 БК України визначає поняття бюджетного правопорушення: це недотримання учасниками бюджетного процесу встановленого БКУ та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету [2].

Безпосередньо у БК України правопорушенням, пов'язаним з недотриманням встановленого порядку виконання бюджету, визнане нецільове використання бюджетних коштів (ст. 119 БК України) [2].

Використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню – це витрачання їх на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням, встановленим Законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий, і виділеним бюджетним асигнуванням. Нецільовим використанням бюджетних коштів є їх витрачання у будь-якій формі (грошовими коштами, шляхом взаємозаліків та розрахунків векселями, наданням податкових пільг чи товарного кредиту) всупереч призначенням, що визначені для цих коштів відповідними кошторисами доходів і видатків, рішенням органів влади або укладеними з кредитором договорами. Тобто фінансування за рахунок бюджетних коштів видатків, взагалі не передбачених видатковими статтями затвердженого бюджету, або ж фінансування одних статей за рахунок статей видатків.

Головним завданням виявлення порушень, що вчиняються в бюджетній сфері є документальне підтвердження встановлених фактів:

- 1) нецільового використання бюджетних коштів, призначених на реалізацію спеціальних програм;
- 2) зловживання у сфері державних закупівель;
- 3) правопорушень з боку розпорядників бюджетних коштів при розподілі коштів бюджетів різних рівнів та використанні безповоротної фінансової допомоги;
- 4) зайве витрачання бюджетних коштів внаслідок завищення обсягів та вартості виконаних робіт і послуг.

Отже, предметом порушення законодавства в бюджетній системі України є *бюджетні кошти* – доходи бюджетів, що утворюються за

рахунок податкових, неподаткових та інших надходжень на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти).

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
2. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 року № 2456-17.
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 23 листопада 2018 року № 2629-VIII.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228.
5. Артус М. М. Бюджетна система України: навч. посіб. / М. М. Артус, Н. М. Хижа. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2005. – 220 с.
6. Василик О. Д. Бюджетна система України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 544 с.
7. Загорський В. С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку. – Х.: ІНЖЕК, 2008. – 285 с.
8. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання. – К.: Ін-т соц.-екон. Стратегій, 2007. – 169 с.
9. Пасічник Ю. Б. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 495 с.
10. Старостенко Г. Г. Бюджетна система: навч. посіб. / Г. Г. Старостенко, Ю. В. Булгаков. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 240 с.